

SALVEM EL CATALÀ

Tothom que em coneix sap que jo no sóc un lingüista expert. Sóc un català que des de sempre ha defensat el seu idioma, bé fos a Amèrica, on em portà l'èxode polític del 39, o també a l'Espanya franquista, que va estar a punt d'occir-lo definitivament. Ara sóc diputat, i una de les coses que més em preocupa del projecte de nova Constitució —de vol gallinaci, perspectives petites burgeses i redacció acomodaticia a totes i cada una de les minúscues manies dels arrossinats partits polítics espanyols que ens regeixen— és el tractament que dona a «las modalidades lingüísticas» de «los territorios autónomos». Eufemisme, aquest dels «territorios», per cert, que sembla voler evitar els esculls superficials de la nomenclatura perquè a base de no aprofundir les qüestions tots quedem contents. Sigui com sigui, molts dels entesos en la matèria, bona part dels sociolingüistes, creuen, que amb la redacció actual del projecte de Constitució l'esdevenidor del català com a idioma viu es presenta però que molt fosc. La qüestió es planteja d'una manera semblant a com fou plantejada l'any 31. O sigui amb mesquinesa, amb amargor i amb visió de campanar. També aleshores castellans i andalusos, dretes i socialistes força units en aquest únic punt, ens van regatejar fins a l'últim el capital lingüístic de Catalunya.

Quaranta-cinc anys i res de nou

El projecte actual (art. 3r.) diu: «El castellano es la lengua oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerlo y el derecho de usarlo...».

La Constitució de la II República (art. 4t.) deia: «El castellano es el idioma oficial de la República. Todo español tiene obligación de saberlo y derecho a usarlo...».

S'han escolat quaranta-cinc anys entre els dos textos sense que els nostres pares de la pàtria hagin après res de nou. El mateix centralisme, el mateix llenguatge prepotent de sempre. Ni de lluny una llambregada a les llengües (castellà i català, i també les altres). L'any 31 se salvaguardaren els drets que «las leyes del Estado reconocan —per tant, a discutir— a las lenguas de las *provincias* y regiones». Però, compte, «...a nadie se le podrá exigir el uso ni el conocimiento de ninguna lengua regional». L'any 78, ja hem dit que canviem el vocabulari i parlem de «territori» —quelcom més neutre que «província» (terra de vençuts, com és sabut) o «región»— per dir que les llengües d'aquests «territoris» autònoms —no hi puc fer més, l'expressió em recorda les reserves territorials on es marfonen els pells-roges dels Estats Units— «también serán oficiales de acuerdo con sus respectivos Estatutos». Igualment a discutir. És a dir, ja en parlarem a l'Estatut. «Largo plazo me fijáis, señores de Madrid». Això em semblaria bé si aclarim des d'ara les coses, com jo faig més endavant, i no quan es tracta d'una dilació. Si hi ha d'haver obstacles parlamentaris després, a l'hora de discutir l'Estatut, que n'hi haurà, val més que ens hi enfrontem ara, sense perdre temps. Com si la nostra llengua no estigués malalta d'urgència. Com si poguéssim passar anys i anys sense fer res. ¿I si no hi hagués Estatut? ¿És que el dret a la llengua pròpia, no és un dret de la persona i dels pobles amb independència de si tenim un Estat unitari o federal o el que sigui?

Com a gran innovació, el text d'enguany fa un brindis al «tendido de sol», que diuen els nostres amics madrilenys, i afegeix aquest paragrafet al text del 31: «La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección». «Y olé», que dirien ells. Aigua calenta, que diríem nosaltres.

L'Estatut de Núria

L'Estatut de Núria —¿és que després de mig segle no arribarem ni tan sols a assolir el nivell d'aquest Estatut del 31?— era bastant més acceptable en aquest punt de la llengua. El seu article 5è deia. «*La llengua catalana serà l'oficial a Catalunya*, però en les relacions amb el govern de la República serà oficial la llengua castellana.»

«L'Estatut interior de Catalunya garantirà el dret dels ciutadans de llengua materna castellana a servir-se'n personalment davant els tribunals de justícia i davant els òrgans de l'Administració» (s'entén catalana).

«Així mateix, els ciutadans de llengua materna catalana tindran el dret d'usar-la en llurs relacions amb els organismes oficials de la República a Catalunya.»

D'aquest text em sembla especialment encertada la frase del paràgraf primer (subratllat per mi) que diu que l'única llengua oficial és el català.

Els altres dos apartats volen fer unes excepcions al principi general, a nivell d'igualtat, això sí, entre castellanoparlants i catalanoparlants.

Saber català no fa mal a ningú

Jo crec que el paràgraf segon podria passar sempre que el qui s'hi emparés no fes més de cinc o deu anys que visqués a Catalunya. A partir d'aquí, tothom que ho vulgui una mica sabrà el català. I això no fa mal a ningú.

Igualment, el darrer apartat em sembla que s'hauria d'estendre a totes les oficines de l'Estat espanyol, fora o dins de Catalunya. ¿És que l'Estat espanyol no és de tots els espanyols? ¿És que no hi ha una sèrie d'espanyols que volen parlar català com la seva llengua principal, àdhuc quan són fora de Catalunya? Que no acceptés el català l'Estat anglès s'entén, perquè no és el nostre Estat. Però l'Estat espanyol és teòricament l'Estat de tots. Inclosos els catalans. ¿Per què l'Estat de tots ens rebutja i no vol entendre la nostra llengua? ¿O és que hem de tornar a l'Edat Mitjana, quan els ciutadans s'havien de dirigir als qui manaven en llatí? ¿És que el castellà és un idioma litúrgic, sagrat? De cap manera. Es podria discutir si un ciutadà català es pot adreçar a l'alcalde de Cebros en català. Al cap i a la fi, el nostre català hauria anat fora de casa i algun sacrifici deu haver de fer. Però, de cara a l'Estat «Administración Central», no. La seva jurisdicció ens abraça a tots. Ens ha d'entendre en català. Això seria l'autèntica igualtat a què em referia al començament d'aquest escrit. A Iugoslàvia i a Suïssa, per exemple, totes les llengües del país són reconegudes com a oficials arreu del territori.

Fomentar el català a Catalunya

Ara bé, si aquesta havia d'ésser la situació a tot el territori espanyol, més encara s'hauria de fomentar el català a Catalunya. Garriga Trullols recordava fa poc que al País de Galles els nens que parlen gallès poden viatjar

gratuïtament en els serveis públics i que les oficines públiques a Galles editen els seus papers en gallès i si des de Galles s'escriu a l'Administració de Londres en gallès, aquesta contesta en el mateix idioma. Al Quebec, el francès és l'única llengua oficial i es castiga les empreses privades que no l'empren. Els immigrants al Quebec s'integren a l'ensenyament francès. A Bèlgica, el bilingüisme s'ha acabat i les mesures a favor del flamenc, tant al sector públic com al sector privat, són més dràstiques que al Quebec. Tots estan d'acord que el bilingüisme i la cooficialitat mantindrien l'anglès o el francès —entre nosaltres el castellà— com a llengües dominants pel seu prestigi i per l'extensió en l'ús de què frueixen. El català ha de rebre un tractament compensatori de les persecucions que ha sofert en els últims quaranta anys, si se'l vol tractar en igualtat de condicions. Està ferit, i no per nosaltres, i se li ha de donar un tractament especial perquè es refaci.

¿Per què aquest esperit de justícia i de reparació no és possible a Espanya? ¿Seria quelcom tan estrany que els nens a totes les escoles d'Espanya aprenguessin una altra llengua d'Espanya a més a més de la que els és pròpia? Facilitaria la comprensió entre tots, faria la nostra comunicació més fàcil i potser això seria més productiu, en termes de justícia i de convivència, al nostre país, que aprendre l'alemany.

Hem de pensar que el català és un cas ben clar del perill que corren els idiomes sense propòsits expansius quan queden sota la jurisdicció de cultures imperialistes. ¿On han anat a parar el basc, l'occità, el català, l'alsacià i el bretó, que han hagut de suportar l'embranchida hegemònica de l'Estat jacobí i napoleònic que parlava, i parla, francès?

¿O el gallès i el gaèlic, empaitats per la prepotència imperial de l'Anglaterra victoriana? I si nosaltres hem salvat la pell lingüística després dels assalts de l'Espanya de la

Reconquesta, dels Borbons i del general Franco, és ben bé perquè el destí ho ha volgut.

El bilingüisme, llop amb pell de be

Per això hem d'ésser molt cautelosos àdhuc, o especialment, amb el bilingüisme. És un llop amb pell de be. En efecte, sembla demostrat que la convivència estable entre dues llengües amb una força cultural semblant només és possible sempre que es respectin les àrees geogràfiques de preponderància hegemònica de cadascuna d'elles.

Quan les llengües tenen prestigi perquè són d'àmbit mundial, com l'anglès, o perquè les parla un poble de prestigi, com l'holandès, tendeixen a ésser parlades per nova gent. ¿Com comparar el prestigi del gallec i del castellà en les actuals condicions de desigualtat de fet? Si s'admet el bilingüisme, la gent abandonarà el gallec i aprendrà el castellà. No ens enganyem!

Malgrat tot, sorgeix el bilingüisme perquè sembla una solució realista, però que acaba, com hem dit, en l'abandó de la pròpia llengua, encara que comenci com una ampliació cultural de la persona. És el cas del valencià i de Lo Rat Penat. Com a conseqüència del bilingüisme en certs Països Catalans, Galícia i el País Basc, la llengua pròpia s'ha anat perdent, àdhuc entre la població autòctona, i ara, com que la parla molt poca gent, l'única solució —dolenta— és la cooficialitat, que consolida, al seu torn, un bilingüisme cada vegada més negatiu per a la llengua autòctona, que al final desapareix.

A Catalunya, per sort, ens trobem en una situació diferent. La població autòctona parla gairebé íntegrament tota el català. Estudis d'especialistes diuen que el prestigi social del català entre els catalans és gran. L'oficialitat exclusiva del català augmentaria aquest prestigi i seria

acceptada per tota aquesta part de la població. Amb la irrisòria excepció, no cal dir, d'uns pocs catalans, mals catalans, que no parlen català entre ells, ni a casa seva.

No es vol imposar res, sinó afavorir el canvi

Quant a la població immigrada, ningú no els vol imposar el català. Tenen dret a la seva cultura i l'aprenentatge del català no hi ha cap motiu pel qual la defaci. De totes maneres, llurs fills nascuts aquí han de saber que solament el català ha estat l'idioma propi dels catalans durant quasi deu segles i que esperem que ho sigui durant deu més i que, per tant, han de gaudir d'una formació lingüística que els permeti escollir idioma quan siguin grans i puguin *respectar el dret que té l'habitant autòcton de qualsevol indret geogràfic que li sigui adreçada la paraula en la seva llengua per una persona que ha vingut de fora a viure al mateix indret.*

Potser una fórmula concreta podria ser que a les àrees de forta i recent immigració —a Cornellà poso per cas— el català i el castellà siguin cooficials mentre hi ha temps i ajuda oficial per a aprendre el català, i a partir d'aleshores —cinc anys?— el català esdevingui exclusivament oficial a tot el Principat. Sabem que molts immigrants desitgen que ells o els seus fills parlin català per ésser plenament catalans. No volem imposar un canvi, sinó afavorir-lo. Pensem que el dret a la llengua és un dret humà, un dret moral i no sols polític. Tots, catalans o no, ens han d'ajudar a gaudir-lo.

Proposta d'esmena

En fi, que hi hauria molt a dir. ¿Per què, ara que hi som a temps, no consultem gent com Badia i Margarit,

Vallverdú, Strubell i tants d'altres bons lingüistes, bons catalans? Ens juguem la nostra identitat. Mentrestant, proposem una esmena al projecte constitucional que es podria redactar d'una forma semblant a la següent (art. 3r.):

3-1. «Todas las lenguas nacionales serán oficiales en sus respectivos territorios. El castellano será la lengua oficial de los órganos del Estado sin perjuicio de lo que dispongan los Estatutos de autonomía que se establezcan.

3-2. «En los territorios autónomos de España de lengua distinta al castellano, cada Estatuto de autonomía determinará el carácter oficial exclusivo o transitoriamente cooficial con el castellano, de la respectiva lengua.

3.3. «La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es patrimonio cultural, que será objeto de especial respeto y protección que vendrán concretados en su uso efectivo en la estructura administrativa y de educación.»

Per acabar, convindria que tots els partits catalans, sobretot els més sucursalistes, es deixessin de fer polí-
queria madrilenya una estona per dedicar-se a fer Ca-
talunya.

22 gener 1978